

ივერია

გზითის დასაცავად და კერძო განცხადებათა დასაცავად უნდა მიჰმართოს: თბილისი რედაქციის, ახალ ჭავჭავაძის ქუჩა, სახლი № 9, მანდილოსანის საგზაო სადგომის პრესბიტერი, წერა-კითხვის საზოგადოების განცხადებას.

გაზეთის განცხადების: ჩვეულებრივი სტრუქტურის რედაქცია.

ბაზუთი ღირს			
თვე	მან.	კ.	თვე
12	10	6	6
11	9	5	5
10	8	4	4
9	7	3	3
8	6	2	2
7	5	1	1

კალკულაციის წესები

1877—1888 საზოლოგიკო და სალიტერატურო გაზეთი 1877 1888

„ივერია“

გამოვა 1888 წელსაც იმავე პროგრამითა, როგორც აქამდე.
ვისაც ქსურს დაივეთოს გაზეთი
ამ 1888 წლისათვის, მიჰმართოს:

თბილისში ა) თეიმურაზ რედაქციის (ახალ-ბუხუციის ქუჩა, სახლი ზუბალოვასა, № 9), ბ) ლ. ბ. ხიდეკოსის გაზეთის სააგენტოს (გოლოვინის პრესბიტერი, გიშინის პირდაპირი), გ) „წერა-კითხვის საზოგადოების“ კანცელარიის (სასახლის ქუჩა, ქარვასლა სადილო-მამული ბანკისა, № 109, 110).

ქუთაისში: ვარლამ ჭილაძის წიგნის მაღაზიას.
ხონდაში: ნესტორ წერეთლის წიგნის მაღაზიას.
ბათუმში: მ. ნათაძეს.

ტფილისის გარე მესოპოტამის უნდა დასაბრუნო გაზეთი შექმნის ადრესით:
Въ Тифлисъ. Въ редакцію газеты „ИВЕРІА“
გაზეთის ფასი დასაბრუნო გაზეთის სააგენტოზე, ხოლო სრული პირობანი გაზეთი დავეთვოს გამოცხადებულა უკანასკნელ გვერდზე.

საზოგადოებრივი, მ. ს. მარტის, ტფილისის სობრანიის დარბაზში დანიშნულია

ბ ა ლ ი

ქართულის დამატებულ საზოგადოების სასარგებლოდ.
ბილეთების ფასი 3 მანათი.
ბილეთები ისყიდება „სობრანიის“ შევიცართან.
ტახტები დაწესება ზოლოდნითი საღაპის 10 საათზე.
დასაწყისი საღაპის 9 საათზე.

ქართული თეატრი
საანტიმონო წარმოდგენა
დასაბრუნო, 2 მარტს,
ქართული დამატებულ საზოგადოების დასის მიერ ბ. ს. შიშინის მოწოდებით წარმოდგენილი იქნება:

I
თ ა მ ა რ
ბავჯონიშვილი
ისკორიული დრამა. 5 მოქ., კ. მესხისა.
II
დროებითი სიყვარული
კომ. ორს მოქმედება, გადმოთ. ო. ერისთავისა.

ფალეატონი

ხალხური მუხის-ბაზანანი
(გაგონილი სოფ. არტანუჯი (ფშაველე) შავი ბაზანის მფლობელისა და ჩაწერილი დ. ხიზანაშვილის მიერ.)

ტარიელ, დაესვი გუბირაზ,
სიტყვა შენ გავაბრუნებინე,
თუ ჩემი ჭაღა გუფარდა,
რად არ მე შემატებინე?
ერთი კაცი ზღვასა ზარსა
სამტარხლსა ჭკანდა გმირსა!
დაეთრთავდა დიდ-მინდობა
იმის თვალთა ნაღვს ცრემლსა,
გვერდით ება თავის რაში,
ისაც ნინა ნაეჭმისა;
წერილად ესხდა მარგალიტა
იმის ტახტ-ფანჯარისა;
სეკა თათარ მთარას ეგვი,
შეგარული შეიღას რაცისა;
სდგაზედ გამიწავდა ხელი,
გავსე როგორც ხიდა ხისა!
ადგეთი, აივარებთ,
მშინო, კეძე და ომარე,
ის კრისა ქუ მამიყვანეთ,
ინ არის ჯელთა მდგომარე?

ქ იმპერატორი ვილჰელმი I.

დღევანდელი დღეში მოგიტანა გერმანიის მოხუცებულ იმპერატორ ვილჰელმის გარდაცვალების საშუალება ამბავი. რა თქმა უნდა, ამ ბავს ექმნება დიდი საზოლოგიკო მნიშვნელობა მთელს ევროპისათვის. პრუსიის კოროლი და გერმანიის იმპერატორი ვილჰელმ-ფრიდრიხ-ლუდვიგი დაიბადა 1797 წელს და მომავალ მარტის 22-ს ოთხმოცდერითი წელიწადი შეუსრულდებოდა. როცა ნაპოლეონ პირველი რუსეთში დამარცხდა და მთელი ევროპა იმის წინააღმდეგ აშეშდრდა, ვილჰელმი იღებდა მონაწილეობას ამ დამარცხებაში 1813—14 წელს და რუსეთის კალკულაციის ქვეითა პოლიკის უფროსად იყო. 1848 წ. რევოლუციური ღრის ინგლისში იმყოფებოდა. ყირიმის ომის დროს პრინცი ვილჰელმი გერმანიის ჯარის გენერალ-ინსპექტორად და ფერდინანდ ირიცხებოდა და რუსეთს თანაუგრძობდა. საზოგადოდ მთელ თავის ხანგრძლივ სიცოცხლისა და მფლობის განმავლობაში ვილჰელმი რუსეთის გულ-წრველ მომხრედა და თანამგანაობაში ითვლებოდა. რუსეთის იმპერატორ ნიკოლოზის მეუღლე, ალექსანდრა თეოდორის ასული, იმპერატორ ვილჰელმის და იყო. 1858 წლიდან მოკლებული განაგებდა პრუსიას, ვითარცა პრინცი-რეგენტი, თავის ძმის, ფრიდრიხ-ვილჰელმი მე-IV ავადმყოფობისა გამო. 1861 წელს კი 22 იანვარს განცხადებული იმპერატორი აღვიდა ტახტზე და 28 წელიწადი იმეფა.
ამ ხანგრძლივ მფლობის დროს გერმანია განდიდა, განძობიდა, გარდინდა და რამდენიმე ძლიერ-მოსილი

კოვლი მონა მისხისხივებს,
თავში მაშენდა ჭეთა:
შესმა მხეცა, ხელმწიფეა,
არას დაეთქვა ზარსა;
შენ რომ ასნი დავაგზავნებ,
მაიმნებდას მთარხანთა!
ომარე შეტარა ცემა,
ჯერად არ მოსულდა ის,
იმის მოსას სწავლები
მესამეს დღეს ჩამოიდას!
კეძე მანდართა გავაგზავნა,
აქვავ ვნავ ვარამბრისა;
უხანგაში შავდა ფესი,
შესტა როგორც კლეა ციასა,
არ იგარდა გლემა გლემა,
თავდაგებულად გადარეხნას!

სივემ გადარეხნას ოასნი,
ადრ არ ამ ოასთ სმისა;
ინდ შე ასნი დამხობისა,
არ აქმნება ცათანგისა!
მიშევე, მძოა ტარიელ,
დამწარდა შენი გმირისა!
დამხობისის რეკეობა,
ნემსე აქვს ზედა-მოკლდობა!
დედამამისა წინანანი
ცოდვა-ჭირათა მხრდობანს,

ახალი ამბავი

* წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების მუხუფუს შემოსურთა ბ-ნმა გიორგი საბავლიშვილმა ძველი ფულური: ექვსი ვერცხლისა და ოთხი სპილენძისა. ერთი ამთავანი ბიზანტიის ფულია, მეოთხე საუკუნისა ქრ. შემდგ. საზოგადოების გამგებმა მალაოხმა უცხადებს შემომავრცელებს.
* აზობენ, რომ მის ყოფილ უსამღველოვის ალექსანდრე ეპისკოპოსის ხარჯითა და მეკალინეობით გამართულ ექმნება მცხეთასა და ქანას შუა ბაქანი, საცა პირველ მარტადამ გაჩვენება ხოლომე ვაგონები რეინის გზისა და წყიფანს და წამოიყვანს მსურველთა. ბაქანი გამარჯობისა შიო-მღვიმის მონასტრის პირდაპირ, ძველის ხილს ქვემოდ, მტკვრის მარჯვენე. შიო-მღვიმის მონასტრში წამყვლეთათვის დროებით გამართულია მტკვარში გასაყვლილად ნავი, ხოლო შემდგისათვის საზღვარ-გარეთიდან არის დაბარებული ბორანის ყოველივე მოწყობილობა. ამ ბაქანთან გაჩვენება ხოლომე მხოლოდ ის მატარებელი, რომელიც შუა-დღის

ბელის სიმშლითა. მაგრამ ადრე, ეს საშინელი ამბავი ფიცხლავ მოედო და მოვიენა მთელს სომხობას სურნალ-დაზივნების შემწეობით, და აქედამ დაიწყო ხნის ნუგეში ზეითუნელოთათვის. სომხებმა მამინათე იკურს ხელი ავიდეს და ღღეს ვისაც-კი იმთავში ახოსის თავისი ეროვნული ჩამომავლობა, ვინც-კი პატრიას სცემს ერთობის აზრსა, ყველა მიტარებება რითიმე მიეშველოს და მშველსა და უბედურის ხალხს, მოადგმეინოს სული და მოსწმინდოს თვალზედ ცრევილი. მღვდელი გინდა თუ ბერი, მლალიჩინი თუ ეპისკოპოსი, მოხელე, მეგავეთე, ხელმისანი თუ მე-ღუქმე, ყველანი მიარბინებენ თავიანთ წელიწადს უბედურთა დასახმარებლად. ასეთი თანაგრძობა გამოიჩინა არა მარტა რუსეთის სომხობამ, არამედ ოსმალეთისადაც, ასე რომ იმეღია, ეს დახმარება უნებებლად გაართმევენს ზეითუნელებს იმ დროში. დიდი ცუტობი განჩადა, გადაწვა და გადაბედა იმითი სარჩო-სახადებელი. თეთი ზეითუნელებს არავითარი სასხარო აღარ მოეპოვებოდათ ერჩინათ და ეკვენათ თავი. გადადებულნი იყვნენ მხეგრებლად შეტურალებ

ცხიბთა ცხიბს წვერზედა
სახლები გამიგადანს,
ამიყვანას თაყსედა,
გეფიეთა მარხობანს!
მე თუ მგრონ-კი თუ მკლავს,
თურქეთ-კი მასწავლიანს!
ჭათთა თქვეს ტარბელისა,
ეს საქმე კასუელა,
ცხრ გარა კლავტ რეინისა
მიდრომზე დასრუელას!

ქართული თეატრი

უკან მიდის ტფილისიდან და განთიადისს მიდის სურამიდან ტფილისში.
* გაზაფხულისათვის დანიშნულია ბაქოს ქალაქში გაჭრაბა თევზის საჭერად აღმოვიენოთ იჯარით გასაცემად მტკვარზე. ამ საგანზე უფრო დაწერილენი შეგვდგეს ნომერში დაგებულად.
* ეს მეექვსე დღეა, რაც რუსეთის ფოსტა არ მოსულა ტფილისში და არც გაზეთები და არც წერილები აღარა მივიღიათ-რა თითქმის ერთი კვირა სიუღეობა. გულდურში იმე გაფუტებული გზები, რომ გვრატ არ ვიცით, როდის მოვა ფოსტა.
* სოფელ ღურნუჯიდან, რომელიც ტფილისის მახლობლად მდებარეობს, გვატყობინებენ, რომ ოცდაშვიდ იანვრის დღეს ქალაქში მცხოვრებელი მადათ-კოჯორ-ოლის 8 წლის ქალი ხანუმა მოუტყციათ და მხოლოდ მკარად დღეს, 28 იანვარს, ქალი და ქოსლარშივე მცხოვრებელი იხა ასტალი-ოლი ერთად უპოვნიათ ციხავ სულეიმან-ოლის ფარეხით.
* გარო: მოამდობი მარტის მს იქნება ქართული წარმოდგენა; უნდა ითამაშონ „ქართი ზეთის ცოლსა“, კომ. ორს მოქმედებად ნ. ანტონოვისა, და პირველი მოქმედება „აფლოკატები“ რ. ერისთავისა. ამ ბოზენ, დიეტრისმენტე იქნება. შემოსავალი დანიშნულია ძალიან საქირა და საყურადღებო საქმისათვისა. საზოგადოება დიდის სიამოვნებით მოიხილავს წარმოდგენას. 4-ს მარტს დანიშნულია საგავ საღაპო და კვირისა—საცეკვაო.
* ქუთაისი: 21-ს თებერვალს აქაურმა დამატებულმა დასმა წამოი-

ამაზედ უნდა მოვახსენოთ, რომ კარგი მავალითი საღაპრის ცხოვრებინადაც უნდა მოიყვანოთ, მუდამ კარგად თქვენის აზრის უცუტე გამოსატყმელად. ამა ახლა ამ მავალითიდან გადადით ჩვენის ცხოვრების ამბებზედ. შარშან ზამთარში თორმეტი კაცი მოამოზრა ქვეყანას ზეგვა სურამის უღელტეხილზე. თითქმის მთელი ერთი წელიწადი გროვდებოდა შეწირულობა იმითის უპატრონო ოჯახების დასახმარებლად და რამოკიდებოდა სულ შესდგა რაღაც ოცამდე თუმანი, ეგ იყო და ევა. მაგით უნდა მოსცემოდათ მალაში მთელს თორმეტი გაუბედურებულ ოჯახობას... მთელმა საქართველომ ვერ შესძლო თორმეტის სახლობისათვის ერთანი მოწმინდა თვალზედ ცრემლისი.

ადგინა „პამოტიკა“ შექპირისა. საზოგადოება მოუთმენველად მოელოდა, მაგრამ, სამწუხაროდ, წარმოადგინა უფეროდ და უხეიროდ ჩაიარა.

* * * თელავი: აქაურმა მსტორებ-ლებმა შეადგინეს განაწიწი, რომლითაც სიხვიერ, ვისაც ჯერ არს, რომ ყვარლის მილიციის სადგომი იქნება გადმოტანილი თელავში. ქალაქი ადლებს სადგურისათვის საჭირო ადგილს და ერთად ათას თუმანი ფულსა.

* * * კახეთი: ამ ბოლოს დროს ადრეგმა მეტის-მეტად გაუფუჭა მთლის კახეთში გზები. სოფლად ისე არ არის შესაწუხი ეს უფროა, რადგან მასრის უფროსის განკარგულებით ყოველს სოფელში ორლაგებს და სოფლის გზებს ხაზლი აკეთებს, აყრის ქვიშს და არხებს უჭრის; ამიტომაც სოფლად ასე თუ ისე წყინა-ავდარი ბევრად ეღვრა აუფუჭეს გზებს. თელავი-კი ამ მხრით ეგრავრის დიკეებს. შეგვიძლიან ვისურვოთ, რომ თელავში მიზანძის სოფლებს, მაგრამ ჩვენს სურვილს აქ არაფერი ძალა არა აქვს.

* * * დ. ლანჩხუთი (გურია): ავტორი წერილად გადის მას აქეთ, რაც ჩვენ განვიზრახეთ სახლის აშენება სკოლისათვის. საქვს კიდევაც შევეუბდეით, მაგრამ, სამწუხაროდ, შუა გზაზე შეწყვეტილ. დაწყებული შენობა დასურველთა და ფარდობა სდგას, თუმცა ამ რვა წლის წინად უნდა ყოფილიყო აშენებული. დღეს სკოლა, სოფლის სასამართლო და პოლიციის ბუკეტის სადგომი ერთს სამთავლა სახლში მოქცეული. შეგიძლიან წარმოადგინოთ აქაურის საზოგადოების უზრუნველობა და გულ-გრილობა, რომელიც ისე ძლიერი, რომ თუ ვინმე მადლიანი ქალი არ ჩაერთა, არავითარი საზოგადო საქმე არა ხერხობს.

ერთის სიტყვით, არა მგონია, რომ აქაურისთანა მიუყენებელი და უფორული ცხოვრება იყოს რომელსავე მოზრდილს დაბაში. მთელი დაბა რომ დაიბარათ, ერთს გაზეთს ვერ იზოვნით წასაკითხად; ასე ამბობენ, განხე-

თის კითხვას მოკლილი კაცი უნდა. მერე ვინ ამბობს მასა? ისინი, ვინც ისეთი სიცოცხლეში არაერთი საქმე არა ჰქონიათ და ვინც უაზრო ცხოვრებას მისდევენ.

* * * უმაღლესად ნაბრძანები იქნა, რომ სამხედრო სამართლით განასამართლონ გენერალ-მაიორის ზავადსკის მკვლელობის ავანზინი სოხუმში. განაწიწი სასამართლომ უნდა დაამტკიცოს სოხუმის ოლქის მხედრობის სარდალმა. ბრალდებულთ ნება არა აქვთ ეასეცა გადაიტანონ. (გზ. „კავკასია“).

* * * 24 თებერვალს პოლიციის 1 ნაწილში პოლიციის მოძველი დაფიზიონია მგფერები შეჭრადიყვის სახლიდან, დაბარტარის „სილაკავაში“, № 46, და რუკა-ზოის სახლიდან, იარაყის შესახებში, ჩადგან ქალაქის ტენციოს გამოცხადება, რომ ეს ორი შენობა შეიძლება დაიბრუნოს.

* * * 25 თებერვალს პოლიციის მე-2 ნაწილში ტფილისის სათემო სადარჯოს ურადნიკი ანტონი ზურაბ დევდარიანი, მმერად გარდაცვალა. გარდაცვალებულს გავში გაიგზავნა ანატომიურს თეტრში. გამოძიებას სწარმოებს.

* * * ამავე რიცხვს მე-2 ნაწილში, უშაკი-ვის სახლის ახლო, ზვის ქუჩაზე, უშაკი-ვად გადაცვალა ერთი კაცი, რომლის ვინაობა არაა იცის. გარდაცვალებულს გავში გაიგზავნა ანატომიურს ეპიხეში. გამოძიებას სწარმოებს.

* * * 26 თებერვალს მე-3 ნაწილში უშაკი-ვად გადაცვალა სამსახურიდან გამოსული ვარის-კაცი ივანეი, 66 წლისა. ამ საქმის გამო გამოძიება სწარმოებს.

* * * 28 თებერვალს მე-3 ნაწილში ები-ლის ტენიოს ვოლფონის სადგომში ცეცხლი განჩადა, რომელიც შინაურების საშუალებით ჩაურეს. ორი შავი დაიწვა, ვოლფონისი კანება დაზარალდა ცეცხლისაგან შეგვიწელი „საღამანდრას“ საზოგადოებაში 10,000 მანათად. ცეცხლის განჩის მიზეზის შესახებ არაა გამოძიება სწარმოებს.

დაბა ტ სოფელი
(მოწერილი ამავეი)
შუთისი, 22 თებერვლი-ძლიეს და-ევროშინით ქალაქის ამორჩევიებს

დათ-რა, რომ გავლენწათ და ჩანებრეზინათ წლის სარჩო, რომლითაც უნდა გამოკვეთილიყენენ თვითონა და გასაღომოდნენ სხვა-და-სხვა გარდასახადებს. წარმოადგინეთ, რომ სწორად ამ დროს გაჩნდა ცეცხლი და ერთიან ვადაწვა წლის ქირანხულიც და თვით ის ქერიც, რომლის ქვეშ ორი შეძლებული ოჯახი რამდენიმე ათი და ოცი წელი სცხოვრობდა თავისთვის გაუქირებელი. წავიდა, დილუბა ორი სახლობა. სოფელში იმით არ აღმოაჩინა მაღალიანი დახმარება, რომ დაწვეწანი კვლავ ფეხზედ დადგარიყენენ, და სხვა კიდევ ხომ მას რომელი საზოგადოებრივი დაწვეწებულება გვაქვს, რომ ამათონა დახინებულებს მისცეს ზურგი. „კაცები“ დედაკაცებისათი ტოროლის მომპართავენ მოლმე, რა მოიგანებენ თავიანთს უბედურებას. ვინ იცის, რომელი მოსისხლე ავალებს ფულს! ვინ იცის, როდის აუღწერს სარკელისა და თავნის ვადაწვა! ვინ იცის, როდის უნდა მოიდგან ამ საცოდავებმა სული!“ ამ გულ-მოსაკვლავ სიტყვებით ათავებს ჩენი მოამტე თავის წერილსა.

ვერ ვიწყობი, რომ ჩენი ხალხი მოკლებული იყოს ადამიანურ თანა-

კიბე-ცხელებისაგან. მართალია, ჯერ კიდევ აღმოჩენილი არის, ახალ გამოცხეტი პერიოდში, ქალაქის არჩევის საქმეს, მაგრამ ესლო მინც შესაძლოა სხვა რამესაც მიაციოს ქეთა-თორბა ყურადღება. ამ ცხად ჩვენ ავიღოთ ვანათლების საქმე ჩვენს ქალაქში და, თუ გნებათ, მიუღოს ფუნქციონირა, რადან მიუღოს ფუნქციონირის უსაქიროეს საქმეები იმის დედა-ქალაქშია გამოკვეთებული.

მოგესწინებთ, სამოსწავლო წლის დასაწყისშივე მინისტრის ბრძანებით გაუქმებულ იქნა მოსამზადებელი კლასები გიმნაზიებისა და პროგინაზიებისა. ამას კიდევ სხვა ამავეი მოკვე: მინისტრის ახლის ბრძანებით გიმნაზიებში თანსწორი (პარალელური) კლასებიც უნდა იქნას გაუქმებული. საზოგადოებამ იგრძნო, რომ მათავობასთან ერთად თვითონაც უნდა იზრუნოს სწავლა-განათლების საქმისათვის.

წარსულ იანვის თვეშივე შესდგა კომისია, რომელსაც უნდა გამოიკვლიოს, თუ რა ღონის-ძიება და სხასრა შეუძლიან გამოსქნოს თავდა-ზნაურობამ დედაწინდელ ერთარების შესაფერად ჩენის სწავლა-განათლებისათვის. გარდაწყვეტილი იქნა ნახილმასზედ, რომელსაც არჩიეს კომისია, რომ თავდა-ზნაურობა უნდა მიეწელოს გიმნაზიის მოთერბას და ნიეთიერის დახმარებელ დახმანას 200 მისწავლე ყმაწილი გიმნაზის სასწავლებლის გარედ დარჩენილან. მაგრამ რადან იმ მოკლე სავანეში კავკასიის საზოგადოებრივ მხრუნველის მოსკლასაც მოელოდნენ, კომისიამ იფიქრა, რომ სკიერობა ამ სავანეს გარდა სხე საგანრივ განვიხილოთ; ავრთვე უნდა წარედღინოთ ბ-ნს მხრუნველს ჩენი თხოვნა და მოსაზრებოა. პირველი თხოვნა, რომელიც მიმართეს ბ-ნს მხრუნველს კომისიის თავ-გულმარჩემ ბ-ნმა სპ. მაკუაერიაშვი, ქალაქის თავმა და კომისიის წევრმა, ლ. ასათიანმა, იყო შემდეგი: თანსწორი კლასებს ნუ გავკვეთებთ, რათა ამდენ ყმაწილებს სასწავლებლის კარები არ დაეშოთ და, რამდენა-

დაც შესაძლებელი იქნება, დახმარება აღმოაჩინეს თავდა-ზნაურობაში.

მოსკოვ. მოსამზადებელ კლასების მოსაზრება განსაკუთრებულ ჩვენთვის, ქართველებისათვის, მეტად საინტერესოა, რადგანაც ჩენი თავდა-ზნაურობა ძლიერი ღირებია და მზოლოდ სწავლა-განათლების იმედ აქვს. ჯერ მოსამზადებელ კლასისათვის მოსამზადებელ ორი და სამი წელიწადი იყო საჭირო ენის უკლანდრობის გამო და ესლო პირველი კლასისათვის ყმაწილის მომზადება ვიღას შეუძლიან; სულ უკანასკნელი რომ ესთქნათ, ათასი მანეთი დაღვიჯებდა თითო ბავშვის მომზადება პირველ კლასისათვისა. ამ გვარ მოსაზრების მიხედვით კომისიამ სხობა ბ-ნს მხრუნველს, რომ ჩენის განსაკუთრებულს მდგომარეობის გამო თხოვნა, სადაც ჯერ არს, რათა მოსამზადებელი კლასები არ ყოფილიყო გაუქმებული.

ესამე. ჩენი სათავად - აზნაური კლასა, რომელსაც საჭირო ფული დაეხარჯებოდა და იხარჯებოდა კიდევ ყოველ წელს, მეტად შევიწროებულს მდგომარეობაშია. აქედან ძლიერი იზოვითად მიიღებენ ხოლმე შევირდს, თუ გინდ ძალიან ნიჭიერიც და კარბი მელსამე სასწავლებელია. ამის მიზეზი ის არის, რომ ყმაწილს იმდროს არ გამოსკლადნ ხოლმე, რომელსაც საზოგადოდ ეგზამენები სწარმოებს გიმნაზიაში, არამედ საზოგადოების შემდეგ, როდესაც ბავშვს, ოთხის თვის უქმობის გამო, ბენერი რამ ავიწყლებოა. ამიტომაც კარგი იქნება, რომ სათავად - აზნაური კლასის შევირდები გამოსკლადნ გიმნაზიის შევირდებთან ერთად.

ბ-ნმა მხრუნველმა პირველი ორ თხოვნაზედ უთხრა შემდეგი: რაც შეეძება იმ დახმარებას, რომელსაც თავდა-ზნაურობა გვირდებდა, ჯერჯერობით საჭირო არ არისო. ჩენი შევირდობა ჩენის ღონის-ძიებით შევირდობით პარალელური კლასები ამ მომავალ ენეწილსავედ. შემდეგისათვისაც იმედ გვაქვს კიდევ რა-

მელომე წყარო აღმოვაჩინოთ ამ კლასის შესახებ. თუ ეს არ მოხერხდა, მაშინ-კი თქვენი დახმარება საჭირო იქნება. მოსამზადებელი კლასების რამდენად საჭიროა აქაურებისათვის, მეც კარგად ვიცი და ამის შესახებ უკვე მიგმართო ბ-ნს მინისტრს და ესთხოვე, მოსამზადებელი კლასები კავკასიაში არ გაუქმონ. იმედ მაქვს, ეს ჩემი თხოვნა შექნარებული იქნება. რაც შეეძება სათავად-ზნაური სკოლასა, მე თავად გიპოვებ ხელ დილით იქ და თქვენი მომხმარებით: ენათონ თუ ან როგორ მიღის იქ სწავლა და ან რა შეიძლება მოხერხდეს იმის შესახებ.

მართალიც, მეორედ დღეს ბ-ნი მხრუნველი წყია ჩენს სკოლას დილითვე, სწავლის დაწყების დროს. იქ დახედნენ ბ.ლ. ასათიანი, სპ. მაკუაერიანი და ა.ნ. ლორთქიფანიძე. კლასის უსუფთობამაც ცუდი შთაბეჭდილება მოახდინა სტუმრებზე და ეს კიდევ უკანონა მხრუნველის თანაშემწე, ბ-ნმა ნაფიციონს. მთელი სამოსწავლო დღე, ე. ი. ორ საათამდე, ბ-ნმა მხრუნველმა დაჰყო კლასის სხად-დასვა კლასებში და სკოლისად ბე-რეგა. არ ვიცი, ბ-ნმა მხრუნველმა რა აზრი შეადგინა ჩენის სკოლის შესახებ, მაგრამ იქ დასწრები ვინც იყვნენ, ამბობდნენ, რომ ბავშვები კარგად უბედუნენ პასუხსა და თვით ჩენზე საზოგადოდ კარგი შთაბეჭდილება მოახდინა ყმაწილების გონება განსწილობამ და ცოდნამ.

ბ-ნს მხრუნველს შეუწინააღმდეგა, რომ მოსამზადებელ კლასებში მომეტებული ყურადღებას აქციენ ქართველებსა და ამის გამო რუსულს ენაში განაშენებ, ცოტა არ უფოს, უკლებლო ბენო. ბ-ნმა მხრუნველმა აღუთქვა დებულებას, რომ ყოველ ნაილ დახმარებას აღმოაჩინოთ; თავდა-ზნაურობამ შეადგინოს ქალაქი, მომართვას და შეცეცელები, რომ თქვენი სურვილი დაქაყოფილებულ იქნასო.

ჯერ-ჯერობით ამ წერიტზედ სდგას საქმე, თავად აზნაურობის მომავალ კრებზე შეადგენენ თხოვნას, რომელშიაც დაწერილებით იქნება მო-

როდესაც იქამების გულ-გრილად ფურხებთ მეზობლისა და მოძმის უბედურებას, რომ ზოგჯერ არ-კი გვაქვს ხალხის ერთმანერტოს შეგატობრილი ეს უბედურება, რომ მეც თუ მეც ვნ არა, სხვა მინც გამოჩნდეს გულ-მტკიერული ადამიანი, მხარში ამოუღდეს უბედურის ოჯახსა თუ კაცსა და დათვარას წაწყმდილავა!

მეტყობთ—ასეთი გულ-გრილობა სწორედ საშინელებაა, და მართლსაც მეტყობთ.

* * * მაგალითების საქმენლად შორს არ წავალ. მოგაგონებთ ერთს ამბავს, რომელიც ამ დღემში მოგწერა ჩენმა კორკისანოდნებმა სოფელ წინარეხიბამ, სადაც შემთხვევით გაველო. თუ ეს შემთხვევით გაველო, იქნება დღესაც არა გვცოლოდა და ის უბედურება, რომელიც ვადაწვადათ თავს იქაურ გლეხთა ორ ოჯახიხობას წარსულ საფხულში-შეიძლება გასწავლები, რომელი უბედურებანი ვეცხვებათ, ამ ორს ოჯახიხობას ერთმანერთთან მეზობლად ჰქონდათ თავთავიანთი სახლ-კარი. საფხულში ყოველივე ქირანხული, თივა, პური და ს. ს. და ქერის ძნა მოეცეოთ, მოეზოდნათ, დაეცდათ და მტერი აღარა აკლ-

გზრძობას უბედურთა მიმართ, მაგრამ თვით ამ თანაგრძობას აკლია საზოგადოებრივი ხასიათი. თქვენ თანაურებრობით, ჩემო მეუბნებელი, თქვენს მეზობელს შეხებურებაში და ხელსაც აწვიდით, თუ-კი რამე შეძლება მოვლეთ. ავრთვე მეცა და სხვაც არ დაიწყეთ უკან, თუ-კი გარეშობება მოიტანს. მაგრამ საქმე ის არის, რომ ეს თანაგრძობა კერძოა, ისეთი თანაგრძობაა, რომელიც ავგო შენებას ნაწარმობაზე, მეგობრობასა და მეზობლობაზე. ამიტომაც ასეთ თანაგრძობობას გამოეწეული დახმარებაც სწორად უსარგებლო უჩინოა, ძნელი წამოაყენებს და საზოგადოებრივად აღამიანს ფეხზედა. სოფლებით სხვა აზრი და ძლიერება აქვს საზოგადოებრივი თანაგრძობას უბედურთა მიმართ. ამ შეხებუვაში ერთი და ორი კაცი-კი ამ მიეშურება და ზარადებულთა საქმელად, არამედ ხელს აწვიდს და მზას აძლევს მთელი კრებულის ადამიანთა, რომელსაც არ გავქირებდა კვლავ ჩაუდგას სული განწირულთა და გამოიყენოს ისეთს განხედ, სადაც ღირს არის შიში წაწყმედისა და დაღუბისა.

რად თქმა უნდა, რომ სადაც ამისთანა მაღლის თანაგრძობას დაუქე-

რია ფართო მოედანი, იქ თვით საზოგადოებაც მაღალს კიბეზედა სდგას და იმის ცხოვრებასაც შეუთარკებია ნაღვილი აზრი ადამიანურის არსებობისა...

* * * მაგრამ ესთქნათ ამისთანა მაღალ თანაგრძობას ვერ შევედით, ეს რალღეთის წყარობა, რომ ჩენებური ქალაქი თუ სოფელი საკუთარ საქმეებზე ვერ გასაძლოლა, იმისთანა საქმეებს, სადაც ხარჯი საკუთრივ სოფლის კეთილდღეობას უნდება და შემოსავლიც იმე კეთილდღეობის განამაღრებელია, —სადაც სხვების-კი არ ესმებრად, საკუთრივ შერს დღეგრძელობას. მაგალითად, მარტყოფას აქვს საძოვარი მინდორი, რომელიც წელიწადში სოფელს აძლევს ის თუმანს შემოსავლსა. ადრევე მარტყოფს დაეა ჰქონდა სოფელ თოქლასთან და ის თუმანი სულ ამ დავაზედ მიდიდა ყოველ წელს. კარგა ხანია, დაფსა და საჩივრის მოცელო ბოლო, მაგრამ ის ასი თუმანი მინც იხარჯება და იხარჯება, სოფელში არა იცის, რად იხარჯება, რაზედ იხარჯება, რატომ ვერა ჰხედავს ამ ფულსა. ამ გვარად, სოფლის ფული იღუპება და ხალხს ოღინადც

არა ჰმარდებდა იმის კეთილდღეობას. ეს ვარეშობა იცის სოფელმა, ჰხედავს, რამდენი ზარალი მოსდის, და მინც ხელსაც არ ანარჩევს, რომ ამისი შეძლება თითონვე გამოიყენოს. მერე განა ხმურობა საქმეა სოფლისათვის ასი თუმანი! ამოდანა ფულთი, სხვა არ იყოს-რა, სოფლის საუკეთესო სკოლას განამართავდა და იმის ხარჯს სხვა გზით არ გარდობდა. მაგრამ რა სკოლა გინდათ. სცვაოხივეც გამოიყენებდნენ ამ თანხას. აი თუნდ გზის ბეგარას შეიმთხუტებდა. შარშან აბდილონობის მოთვარობამ მოსახოვა მარტყოფლებს— გამოიღეს გზის გასაკეთებლად ბევრ-ჩაწერი. ხალხმა მეუზობრის მაგერ გაიწერა ორასი თუმანი, რომ სხვებიც გამოიყენებინა სამშობოდ. ორასი თუმანი სოფლად ვერ მოქრიფეს დროზე, ამის გამო მათავრობამ გამოიყენა მზარტყოფელნი და გააცეთინა ბეგარა იმ სახალხის ყოველ წლიური ასი თუმანი განა ცოტა სამსახურს გაუწყვედა სოფელსა. მაგრამ სოფელმა არა თუ თავის ფულს ვერ მოუხადა, სხვა ზარალიც დაუტყდა თემზედა. ორასი თუმანი გზის ფული სოფლად ვერ მოქრიფო, ამიტომ გალოლეს ბეგარაზედ. მაშ რაც შევირდებ

არა ჰმარდებდა იმის კეთილდღეობას. ეს ვარეშობა იცის სოფელმა, ჰხედავს, რამდენი ზარალი მოსდის, და მინც ხელსაც არ ანარჩევს, რომ ამისი შეძლება თითონვე გამოიყენოს. მერე განა ხმურობა საქმეა სოფლისათვის ასი თუმანი! ამოდანა ფულთი, სხვა არ იყოს-რა, სოფლის საუკეთესო სკოლას განამართავდა და იმის ხარჯს სხვა გზით არ გარდობდა. მაგრამ რა სკოლა გინდათ. სცვაოხივეც გამოიყენებდნენ ამ თანხას. აი თუნდ გზის ბეგარას შეიმთხუტებდა. შარშან აბდილონობის მოთვარობამ მოსახოვა მარტყოფლებს— გამოიღეს გზის გასაკეთებლად ბევრ-ჩაწერი. ხალხმა მეუზობრის მაგერ გაიწერა ორასი თუმანი, რომ სხვებიც გამოიყენებინა სამშობოდ. ორასი თუმანი სოფლად ვერ მოქრიფეს დროზე, ამის გამო მათავრობამ გამოიყენა მზარტყოფელნი და გააცეთინა ბეგარა იმ სახალხის ყოველ წლიური ასი თუმანი განა ცოტა სამსახურს გაუწყვედა სოფელსა. მაგრამ სოფელმა არა თუ თავის ფულს ვერ მოუხადა, სხვა ზარალიც დაუტყდა თემზედა. ორასი თუმანი გზის ფული სოფლად ვერ მოქრიფო, ამიტომ გალოლეს ბეგარაზედ. მაშ რაც შევირდებ

